

KÜHÁR FLÓRIS

LISIEUXI SZENT TERÉZ

„A korszerű szent”.

A kegyelmi élet, az életszentség korszerűsége nem abban áll, hogy valaki egy, az istenitől elfordult kor irányító eszméit kereszteli meg és úgy alkalmazkodik a kor igényeihez; hanem abban, hogy az evangéliumot úgy állítja bele a maga világába, mint az örökké üde, tavaszi élet csiráját. Az életszentségben lehet alkalmazkodás a változó idők ritmusához; a nagy történelmi stílusok nemcsak a kézfarafta szentképek arcán verődnek ki, hanem az élő szenteken is; viszont a szentek legnagyobbjai korszerűek azért, mert nem alkalmazkodnak, hanem minden korba épp azt állítják be, ami korukban hiányzik. Amikor az üldözések korának végén a férfihit megingott és a fáradt vénség megtört, Szt. Ágnes liliomos vértanúsága visszaadta a kereszténység zsenge idejének elszántságát a mártirkoronára. Ha a Poverello korához alkalmazkodott volna, keresztes lovag lett volna, vagy professzor Párizsban. Lisieuxi Szt. Teréznél nincs modernebb szentünk; pedig az ő egész egyénisége, életmódja, tanítása szöges ellentéte a századforduló eszméinek, modernizmusba torkolló korszerűségének. Bármennyire éldeleg rajta egy gyökerevesztett szellemiség, mely a kereszt

böseségét sohse fogja megismerni, hisz a keresztúton is riportokat írna és filmezne, ha a Golgotára ma vinnék Krisztust: Szt. Teréz nem a „misztikus” nagyotakarók, „élmény”-hajhászok, exotikus különcöködők rokona, hanem egy igénytelen apáca, aki Krisztus szerelmének elébe semmit sem tesz.

Az ő hivatása az, hogy egy kifelé fordult, technikai haladásba belebódult, az élet kényelmét élvező világba belelopja a belülvalók szeretetét, az örök értékek átélését, az önmegtágadsáknak, a keresztnek hősiességét. Vénült kor volt Szt. Teréz kora; a forradalmakban szabadságot nyert polgárság életeszmenye a töke, jólét, kényelem, az élet szép és vidám elmúlása; szabadságért rajongtak és szerelmet imádtak; valóságosságuk, ha volt, őseiktől rájukmaradt, már értéktelennek gondolt örökség volt.

Szt. Teréz is élvezhette volna ennek a jómódú polgári életnívónak örömeit; a „jó” társaságot, derűs otthont, a vagyonynyújtotta élvezeteket. Élete mégis a lisieuxi Karmelbe iramodott, úgy otthagya a világot, hogy ha szentté nem avatják, a XX. század harmadik évtizedének végén alig tud már valaki arról a Martin Terézzől, aki 1873 jan. 2-án született Alençonban és 24 éves korában, 1897 szept. 30-án szállt a lisieuxi Karmelből az égbe.

A szentek életrajzának külön stílusa, műfaja van, a legenda. Lisieuxi Szt. Teréz élete modern legenda; maga írta meg és szebben senki meg nem írhatta volna. Ügy emlékeztet Szt. Ágoston Vallomásaira. Ugyanaz a bensőség, közvetlenség; a lélek mélyének távlatai nagyok mind a kettőben. Ez is, az is Confessio, azaz

vallomás, de egyúttal Istenmagasztalás. Csak egy lényeges különbség van a kettő közt. Martin Teréz sohase ismerte a súlyos bűnt, az ő Confiteor-jában úgy kell keresni valami apró eltévelyedést, lanyhaságot, hibát, hogy a „mea maxima culpa” igaz legyen. Az ő életútján nincsenek vargabetűk, nyílegyenest megy az Úrhöz. Az Istentávolságot megtapasztalja ugyan, mint elhagyatottságot, szenvedést, lelkiszárazságot; megtapasztalja úgy, mint Jézus az Olajfák hegyén vagy a keresztfán, de sohasem *úgy*, mint: *bűnt*.

A legenda szokott elemei ebben az önéletrajzban sem hiányoznak. Minden bizonnyal a Gondviselés írta be külön gonddal az ő kis tavaszi virága iránt ezeket a vonásokat a XIX. század második felének történetébe.

„egy századába nem illő család.”

Teréz kilencedik gyermeke volt Martin Lajos és Guerin Zélia házasságának. Ez az egy tény maga is nagyon korszerűtlen egy 1858-ban megkötött házasságra nézve. Hiszen a következő évtizedek Franciaországban a gyermektelen házasságok tanúi; Eenan, Zola, Taine irtogatják a francia szellem addig átmentett és III. Napóleontól mesterségesen óvott értékeit. Igaz, hogy ez a szellemi fuvallat nem ért el Martinék alençonni házához. Martin is, felesége is úgy lettek, egymásé, hogy előbb a kolostor kapuja maradt zárva? mindkettőjük vágya előtt. Guerin Zélia apáca akart lenni, Szt. Vince leánya, de a főnöknő nem vette föl. Ekkor szánta rá magát a házasságra.

Arra kérte Istent: „Adj nekem sok gyermeket, hogy valamennyit neked szentelhessem”.

Martinék kilenc gyermeke közül négy már a bölcsőből sietett az aprószentek égi karába, a többi öt pedig Krisztus jegyesei közé került; egy a Szalézi Szt. Ferenctől alapított Vizitációs-rendbe, négyen pedig a lisieuxi Karmelbe. Bizonyára nem kíváncsítottak volna mindnyájan kolostorba, ha a szülői ház szelleme és a kolostor közt éles különbség lett volna.

Martinék fiúgyermeket is szerettek volna, hogy misszionáriusnak nevelhessék; két kisfiúuk azonban nem várta meg a szüleiktől nekik szánt hivatást; korán siettek az égbe. Helyettük egy leánygyermeket adott nekik az ég, aki az egyház misszióinak is védőszentje lett. Utolsó bimbóját házasságuk áldott fájának Teréz névre keresztelték. Gyenge kis bimbó volt, hamar beteg lett, az alençoni levegőből falura kellett vinni, dajkával gondoztatni. Azután megerősödött. Emlékzete nagyon messze ér vissza zsengekorának éveibe. Szülei iránt való szeretetének gyöngyeit halássza ki a múlt mélységeiből.

„A gyermekszív titkai.”

Egyik nagyon korai emléke. Édesanyját ölelgeti és azt kívánja neki, bárcsak meghalna. Mikor ezért anyja megdorgálja, csodálkozva néz édesanyjára és azzal menti magát: „Hiszen csak azért mondtam, hogy te az égbe juss. Nem magad mondtad-e, hogy az ember akkor jut az égbe, ha meghal.” Ugyanezt kívánta

szeretete túláradásában édesapjának is. Négy és fél-éves volt Teréz, mikor édeanyja meghalt. A gyermek lelkébe mélyen belevésődtek az első koporsó körvonalai, melyben épp édesanyja pihent. Végtelenül nagy-nak és szomorúnak látta a koporsót. Kedélyvilága is megváltozik. Játékos, csintalan, sokszor önféjű baba volt; most félnék és érzékeny lesz; Paula nővérét Választja kismamának, hogy édesanyját pótolja.

Ekkor költözik át a Martin-család Lisieuxbe. Ott lakott a gyermekek anyai nagybátyja, segítségére lehetett az árváknak nevelésében. Martin szép házat bérelt a „Jardin de l'Etoile” mellett; a ház előtt kis angolpark, mögötte zöldségeskert. Napsugaras fészek oly gyermekek számára, kik az anyai szeretet napját nélkülözték. Teréz itt kezd olvasni tanulni; az első szó, amit kibetűz „ég” volt. Édesapjának ő a kis „királynője”, néha bizony zsarnoka is. Babáival játszani nem szeret, bogyból és fakéregből orvosságot csinál, megszínesíti, édesapjának persze meg kell kóstolnia ezt az italt. Mellette van, mikor horgászik, együtt róják az utakat a délutáni sétákon. Felkeresik a város templomait; kis Teréz nagyon öntudatosan szereti Jézust az Oltáriszentségben. Szeretete abban áll, hogy sohasem tagad meg tőle semmit. Jézusért hozza meg kis áldozatait. ' Amikor azt hallotta, hogy nővére, Paula, apáca lesz, már megfogant benne az az elhatározás, hogy ő is. Mária nővére oly kis olvasót csinál, amelyen az önmegtagadásokat lehet számolni. Teréz is buzgón számolgatja a maga önmegtagadásait. Van szíve a szegények iránt és amikor egy aggastyán nem fogadja el alamizsnáját, felteszi, hogy első szent

áldozásakor imádságában meg fog emlékezni ez emberről.

Az eget benne hordozza szívében és azért nem csoda, hogy az ég is magáénak tekinti őt. Ennek kedves bizonyosságát látja meg az égen. Édesapjával megy hazafelé este. Elragadtatással nézte az ég csillagsátorát. Az Orion csillagképén akad meg a szeme. „Nézd, apukám, az én nevem már be van írva az égbe.” A „T” alakú csillagképben saját neve kezdőbetűjét fedezte fel. Aztán csak azt nézte; apjának kellett kézenfogva vezetni, mert nem akarta többé a csúnya földet látni.

Az ilyen lelkekben a természetfölötti valahogy természetessé válik, a lélek belső érzékei korán megnyílnak a hit dolgainak megtapasztalására, az imádság ízének élvezésére, az Isten titkainak megsejtésére. Ami másnak szó, az Teréznek élmény. Első szent gyónásában már tudja, hogy nem embernek, de Istennek gyónik; úgy érzi, Jézus könnyei hullanak a lelkére, hogy azt egészen megtisztítsák. Ugyanakkor megáldatja olvasóját és boldogan nézegeti otthon. Mily boldog, hogy az első gyónás kegyelmének illatát őrzi lelkében és ezután minden nagy ünnepen meggyónik. Az ünnepeket nem is a földön, hanem az égben éli át. Úrnapján virágot hint az Úr lábai elé s rózsáinak széthulló szirma a szentségtartót érinti.

Hat vagy hétéves még, mikor először látja meg a tengert. Micsoda átérzéssel sugároznak gondolatai a tengerről az Istenre: „E napnak alkonyán, amikor a nap elmerült a hullámok tengerébe, és aranyos fényvel hintette be azok taraját, Paulával (nővérével)

egy kopár szirtre telepedtünk. Elmerengtem az aranyos fénysávon és arra gondoltam, hogy a földön vándorló lelket épp ily aranyossá és ragyogóvá teszi a kegyelem fénye. Úgy képzeltem, mintha szívem a ragyogó sáv kellős közepén volna, mint egy könnyed, fehér-vitorlás kis sajka és elhatároztam, hogy úgy fogom irányítani azt, hogy az én isteni napom rásugározathassa ragyogó tekintetét...”

Nyolc és fél éves korában került a lisieuxi bencés apácák intézetébe. Könnyen tanult, mesternői szereték, társnői ezért néha féltékenységgel fizettek. Unokahúgával, Guerin Máriával remetést játszik, a város közepén. Majd sorra érik a nehéz elválások, búcsúzások; nővérei egymásután hagyják el az otthont. „Kismamája”, Pauline nővére, 1882-ben karmelita J.esz Lisieuxben, ugyanide megy négy év múlva legidősebb nővére, Mária is; Leoniet a caeni vizitációs szerzetbe vitte hivatása. Teréz és Céline maradtak otthon, de csak egyelőre.

„Jézus felé...”

Teréz saját bevallása szerint hároméves kora óta semmit sem tudott az Úr Jézusnak megtagadni. Mindig bensőségebb, finomabb lesz vonzalma, szeretete az Úr Jézus iránt. Az a vágya, legyen a kis Jézus labdája, játsszék vele, dobja el messzire, de néha emelje szívéhez. Az Úr akaratára való ráhagyatkozás nemcsak költői és gyermeki ábránd nála, hanem nagyon is öntudatos áldozathozás. Nagy fájdalmat okoz

neki az a tény, hogy Pauline elmegy a Karmelbe és őt nem viszi magával.

Valamikor azt ígérte neki, hogy együtt mennek el, ha Teréz megnő, a Pusztába. Majd megértette, hogy mindkettőjük számára a Karmel az a pusztaság, ahová a jó Isten őket segíteni akarja.

Míg Pauline megindul hivatása útján, a Martinház kis virágját nagy betegség éri, irtózatos főfájásai vannak, nővérei és édesapja már-már elvesztik a reményt felgyógyulására. Ájulások, mozdulatlanság gyötörte, kínzó látomásai voltak. Végre is, egy kilenced után: a Szent Szűz szobra rámosolygott és Teréz meggyógyult.

Míg élethivatásának medrét mind világosabban felismeri és a Karmel után vágyik, benső megvilágosítások mutatják neki igazi feladatát. Nem hőstettekkel tündökölni, hanem elrejtőzni az emberek előtt és ön-maga előtt megsemmisülni. Benne a jó Istennek kell megdicsőülnie. Prófétai látással ismeri föl saját szent-ségének, a *szent gyermekség*-nek útját. Kicsi akar lenni, az akar maradni, hogy egyedül az Úr legyen nagy ő benne. Érti azt is, hogy szenvedésekre van hivatva.

Áldozatokkal készül elő első szent áldozására. A szeretet szárnyán egyesül előre is az isteni Baránnal. Lelke világos és illatos lesz, hogy méltón fogadhassa Vendégét. Megszokja már most — a saját módján — az elmélkedést. Lelkigyakorlatot tart a bencés apácák zárdájában. Amikor felvirradt gyermekéletének leg-szebb napja, az Úr Jézus csókját érezte lelkén a szent áldozásban. „Teréz eltűnt, — írja — mint a harmat-

csepp a végtelen óceánban, Jézus élt és uralkodott, ő volt a föltétlen Úr... Nem kérte-e őt a kis Teréz, hogy ejtse rabságába! Hozzá akart simulni, mint a repkény a tölgyhöz, és életet és erőt meríteni abból, aki maga az Élet, maga az Erő...”

Ugyanaznap, amikor először vette magához az Úr Jézust, Paula nővére fogadalommal jegyezte el magát égi Jegyeséhez.

Teréznek még sokat — így érezte legalább — kellett várnia erre. Édesapja gondoskodik róla, hogy az iskolai szünetekben utazzon, világot lásson. Közben azonban megint megbetegedett, tizenhárom éves korában el kellett hagynia az intézetet és magánúton folytatni tanulmányait. Tapasztalatokban gazdagszik, a vendégek, látogatók módot adnak neki önismeretre és szemei megnyílnak mások lelke látására. Kongreganista lesz, bejár megint a zárdába; de magábavonuló lelke keveset barátkozik másokkal, a szentséglátogatósokban keres fölüdülést.

Az a benső szeretet, mellyel az Úr Jézust igyekszik megragadni, átalakítólag hat rá. öntudatosan küzd a természetének gyengeségei, főleg érzékenysége ellen, küzdelmét a kegyelem támogatja, úgy érzi, hogy a lelki életben is az Úr az, aki az emberi fáradozást sikerrel koronázza. Az Üdvözítőnek iránta való jószágát imádságainak meghallgatásában tapasztalja meg. Akkoriban hallotta, hogy egy Pranzini nevű gonosztevőt halálra ítélték. Az volt róla a hír, hogy megátkodott, a papot visszautasította. Teréz ezt a lelket akarja megmenteni. Buzgón imádkozott érte, felajánlotta engesztelésül az Úr kínhalálának érdemeit. Biz-

tos volt imádsága hatásában, de meghallgatásának jelét kérte az Úrtól. Meg is kapta. Pranzini kivégzéséről a La Croix-ban talált hírt és ebben azt is, hogy a vesztőhelyen megtért; megragadta a feszületet, melyet a pap feléje nyújtott és három csókot nyomott a szent sebhelyekre.

Az Úr vérző sebeit nézte egykor egy szentképen és azóta kezdett szomjúhozni a lelkek üdvére. Imádságában a lelkekre ráhintette az Úr Jézus vérét és a vérharmaton felüdült lelkeket neki ajánlotta fel. „Krisztus Követése” volt legkedvesebb lelkiolvasmánya; nagyon közel jutott Krisztushoz, mert mindig járt a kereszt alá állt és sűrűn járult a szentáldozáshoz.

„Róma és a Kármel.”

Vágya, mely a Kármel felé hajtotta, mindinkább türelmetlenné lett a várakozásban. Sok akadályt kellett legyőznie. Atyjának, nővérének, Céline-nek ellenkezését, az egyházi hatóság által vetett akadályt, a szerzet aggodalmait azért, mert már két testvére volt a zárdában és mert még fiatal volt a nehéz zárdai életre. Hivatásáért vívott küzdelme egyik legszebb fejezete az akarat és a kegyelem együttműködésének a lelkiélet útjain.

Akármerre fordult, mindenütt csak akadályba ütközött. A legkisebb Martin-lánynak már csak azért is várnia kellett volna, mert nővére, Céline, szintén a Kármelbe kíváncskozott. A sor pedig rajta volt, ő volt

az idősebb. Igen ám, de Céline annyira szerette Terézt, hogy neki engedte az elsőséget.

Most még édesatyjának beleegyezésére volt szükség. Ez a szent öreg valóban hősi lélek volt. Elvesztette hitvesét és Jóbként állotta ezt a csapást. Két leánya már elhagyta a családi fészket. Nagylelkűen ajánlotta fel őket az Úr szolgálatára, lemondott róluk. Pedig — nemrég — szélütés érte; jó lenne gyermekeinek körében viselni az élet igáját, a betegség terhét, vigasztalást nyerni gyermekei szeretetében. Teréz maga is érezte, mily nehéz lesz vágyát feltárnia édesatyja előtt. A nagy vallomás napjával a pünkösödöt választotta ki. Estefelé édesapja a kertben üldögélt. Napnyugta volt. „Szép arcára az ég boldogsága verődött ki.” Teréz úgy érezte, itt az alkalmas pillanat, édesapja is biztatta. Könnyezve tárta fel vágyát a Karmel után. Apja is vele sírt, intette, még korai a vágy, ilyen döntő lépésre csak érett ember szánhatja rá magát. Teréz mégis győzött. Atyja is a lelket szerette drága Királynőjében. „Egy alacsony fához közeledve kicsi fehér virágot mutatott nekem, mely olyan volt, mint egy miniatűr liliom. Leszakított egyet e kis fehér virágok közül és nekem adta. Elmondogatta, hogy az Úr mennyi szeretettel fakasztotta ki bimbóját és mennyi gyöngédséggel ápolta a mai napig az ő kis virágját.”

Teréz saját élete történetét vélte hallani atyja szavaiban, ő volt az Úr Jézus kis virágja. Édesapja kitepte tövestől a családi talajból és beleegyezésével átültette a Karmel termékenyebb talajába. Boldog volt, hogy édesapja megértette őt, igen ám, de most a nagybácsit is meg kellett győzni. Csakhogy ez nehezebb fel-

adat volt. Amit a szó és a könny el nem ért, azt kivívta Teréz imádsága. A kis Jézushoz fordult — és a nagybácsi nemsokára szintén pártjára állt.

A megpróbáltatások még közelebb vitték az Úrhöz. Tanulékony lelke olyan volt, mint a méh; a keserű virágból is mézet szívott.

„Madárkáim közt volt egy kanárim, mely elragadóan énekelt, de egy kis kendericém is, amelyet különös gonddal ápolgattam... Szegény kis foglyom, a kenderice, nem vehetett énekórát a szüleitől, s mivel reggeltől napestig csakis a kanári vidám trillázását hallotta, egy szép napon utánozni akarta... Végre sikerült neki; éppúgy énekelt, mint a kanári.”

Teréz is próbálgatta a maga énekét. Együtt énekelni a szüzek himnuszát, a canticum novum-ot az Úrnak; ezért kell elhagyni a világot, Krisztus foglyává válni, tőle tanulni a szeretet himnuszát. Le kell győznie minden akadályt, hogy a Karmelbe kerülhessen. Hogy a püspök se állja útját az ő tervének, édesapjával együtt felkereste Bayeux-ben, kontyát is felkötötte, hogy idősebbnek lássék. Felhasznált minden eszközt, ékesszólást és a szempilláin ragyogó gyémántokat, könnyeit. Az eredmény azonban nem volt más, minthogy a püspök is elhalasztotta a döntést. De megengedte, hogy Teréz édesapjával csatlakozhassék a vikáriusa által vezetett római zárandoklathoz.

A kis Teréz a pápához fellebbez!

Micsoda vargabetűkön jár a hivatás útja! Az örök várost kell megjárnia, hogy saját városában karmelita lehessen. Püspököt, pápát kell meglátogatnia, meg-

győznie arról, hogy ő tizenötéves szívével alkalmas és kész az Úr jegyeseinek életére!

1887 november 4-én indult Martin Lajos, Céline és Teréz leányaival a római zarándoklatra. A zarándoklatot Reverony abbé, Hugonin bayeuxi püspök vikáriusa vezette. Teréz szívében ott égett a vágy, hogy ezen az úton elérje célját; az út számára tényleg zarándoklás volt, nem szórakozás. De azért volt szeme mindenre; jól megfigyelte az úti társaság lelkivilágát — és nem nagyon épült rajta. Az Alpok havas ormai, feneketlen mélységei, festői svájci falvak kecses tornyai, Milano, Velence szépsége, a lorettói ház bájos egyszerűsége nagy és mély benyomásokkal töltötték meg és boldog volt, hogy Lorettóban az „Úr saját házában” áldozhatott. Rómától a vigasztalás rózsáit várta, de az is csak keresztet tartogatott számára. Boldogan jár hősl elkü elődeinek, Szent Ceciliának, Ágnesnek nyomain a katakombákban, a Colosseumban merít erőt életének vértelen vértanúságához. November 20-án a zarándok-sereggel megjelent ő is XIII. Leó előtt. Reverony abbé megmondta a zarándokoknak, senki se beszéljen a Szentatyával.

„Mindenki néma volt, mint a sír, én azonban elhatároztam, hogy szólni fogok ... Egy pillanat múlva a Szentatya lábánál térdeltem. Saruját megcsókoltam; kezét nyújtotta felém. Akkor könnyben úszó szememet felemeltem reá és esdekelve szóltam hozzá:

— Szentséges atyám, egy nagy kegyelmet kell tőled kérnem Í

Rögtön lehajtotta hozzám tiszteletreméltó fejét, arca csaknem az enyémet érintette; úgy rám tekintett,

mintha mélységes tűzű két fekete szemével a lelkem lelkéig akart volna hatolni,

— Szentséges atyám, esdve kérlek jubileumod örömeire engedd meg, hogy bár *csak tizenöt éves vagyok*, mégis a szent Karmelbe vonulhassak!

A bayeuxi vikárius elégedetlenül nézett rám és közbevágott:

— Szentséges atya, ez a gyermek karmelita akar lenni, az előjárók épp most döntenek ügyében.

— Nos, akkor gyermekem — szólt őszentsége — tedd azt, amit előjáróid határoznak.

Akkor összekulcsolt két kezemet térdére támasztottam és még egy utolsó kísérletet tettem:

— Ó, Szentséges Atyám, ha te *igent* mondanál, senki sem ellenkeznék!

Akkor rámszegezte tekintetét és e szavakat mondotta, erősen hangsúlyozva minden szótagot:

„Nos, jól van... be fogsz lépni, ha a jó Isten is úgy akarja!”

Testőrök jelentették a kihallgatás végét, fel is emelték Terézt, akinek két keze a Szentatya térdén nyugodott, szeme az ő ajkára szegeződött. A Szentatya sokáig nézett utána.

Egy tizenöt éves leány térdelt ekkor a nagy pápa trónusánál. Alig gondolta valaki, hogy ez a jelenet az egyháztörténet legbájosabb eseményei közül való. Az a leány foglalkoztatni fogja még XIII. Leó utódait: XV. Benedeket és XI. Piust is. A pápa szavai — jóslatszerűek voltak. Teréz elérte célját, mert a jó Isten úgy akarta, de ő maga is.

Aprószentek napján, 1887-ben, megjött a bayeuxi

püspök engedélye a lisieuxi karmelita zárdába. Terézt, bár a legalsó korhatár 21 év volna, a perjelnö felvehette 15 éves korában. Teréznek még három hónapot kellett várnia.

1888. Gyümölcsoltó Boldogasszony napján (ez évben április 9-re tették) lépett be a kolostorba.

„Új élet.”

Fájó volt az elválás az otthontól, legnehezebb volt édesapjától való búcsúja. Térdre hullva fogadta atyai áldását. Martin Lajos egyedül maradt otthon Céline-nel; az Isten elfogadta áldozatait, melyekkel egymás után engedte zárdába drága gyermekeit, hogy ő maga azután támasz nélkül maradjon és vonszolja az élet keresztjét. Szélütések érték, tehetetlen lett, szanatóriumba került, majd sógora kastélyába, La Musse-be. Ott halt meg 1894 július 29-én.

Hősi és szent lelke gyermekeiben virágzott és illatozott tovább.

Teréz elhagyta családját és egy új családban talált befogadást. Igaz, hogy két nővére itt volt már, később, atyja halála után Celine is ideért. De a zárdában nővéreinek ittléte is bőséges alkalmat nyújtott számára az önmehtagadásra. Nem beszélhet velük kedve szerint, csak mikor a napirend megengedte. Pauline, azaz a zárdában Ágnes testvér 1893-ban perjelnö lett és Teréznek minden gondja az volt, hogy egyszerűen jó alattvalója legyen, semmi kivételt ne kívánjon és el ne

fogadjon. Nem nyomta el a családi szeretet érzéseit, hanem ezeket megszentelte a magasabb, lelki szeretet tüzével.

Belépése boldoggá tette, de ez nem tartott sokáig. Ez a mosolygó, derűs, halála után rózsát hintő szent a lelki élet keserű kenyerét ette. Első perjelnöje, Gonzága Mária szigorúan bánt vele, éreztette vele, hogy gyereknek tartja, sokszor volt számára korholó szava. De ez is hasznára vált Teréznek. Segítette őt az ő egyszerű aszkézisében, a kis tűszúrások elviselésében, az önként adódó önmegtágadások vállalásában. Gyermekek akart maradni lélekben, a kicsi dolgokban való hűség útját járta. A kis töviseket szorította szívéhez.

A tenger nyugodt felszíne nem árulja el, milyen mélységeket takar. Teréznek lelke mélyén nagy vágyak lakoztak: lelkeket menteni, az egyház papjaiért imádkozni: Élete — áldozat akart lenni, még pedig a legjavából. Mikor annyi akadály merült fel zárdába lépése ellen, azon gondolkozott, hogy, ha nem jut a Karmelba, akkor a bukott leányok menhelyére kér fölvételt és ott elrejteti teljes ártatlanságát. Érdekes, hogy ez az ártatlan lélek, kit P. Pichon jezsuita, ki lelkigyakorlatait vezette, biztosított arról, hogy életében halálos bünt nem követett el, mennyire vonzódott Mária Magdolnához, a bűnbánók védőszentjéhez. Alázatossága a teljes önküresítést kereste, énjének megtágadását, saját érdemeinek, benső értékeinek tudatlanba vevését, hogy egyedül az Úr kegyelmére támaszkodhasson.

Gyermekkora óta intuícióval fogta fel a lelkiélet alaptörvényeit; gyakorlattal szerzett tudását imádságos életének közvetlensége, Jézussal való érintkezésé-

nek melege fokozta és jól választott lelkiolvasmányai táplálták. Szerzetbe lépése után a hagyományos karmelita aszkézis és misztika útjain kellett járnia.

„A karmelita lelkiélet.”

Ennek a karmelita lelkiiránynak Nagy Szent Terézia (1515—1582) és Keresztes Szent János (1542—1591) a mesterei. Nagy Szent Terézia adta meg misztikájának lélektanát, Keresztes Szent János pedig a dogmatikáját. A kettő együtt: tökéletes szellemi egység, a katolikus lelkiségnek kristályformája. Az ókeresztény hagyomány, a pseudo-dionysosz-i misztikus tanok, a nagy skolasztikusoknak, Szent Bonaventurának és Aquinói Szent Tamásnak rendszerei nyerik el koronájukat Keresztes Szent János misztikus teológiájában. Alap gondolata ennek is, mint elődjeinek: a lélek kiürítése, elszakadása mindentől, hogy Isten legyen a tartalma, élete, világossága. A léleknek éjszakába kell kerülnie. Először az érzéki lélekre borul a sötétség, annak kell elszakadnia mindentől, ami az érzékeket gyönyörködteti, élvezetektől, különben megengedett örömeiktől is. Ez az érzéki rész éjszakája. Csak így szabadul fel az érzékek rabságából a lélek szellemi rétege; az értelem, az akarat. De ennek is éjszakába kell kerülnie; vállalnia a docta ignorantíát, a tudós tudatlanságot, lemondani az értelemnek a földi dolgokra, tudásra irányuló kíváncsiságáról, hogy ne a tudomány, hanem a hit legyen világossága. Az akaratnak is be kell állania a Getszemani-kert éjjelébe, Krisztussal együtt

imádkoznia és fáradnia azért, hogy az önakarat helyet adjon mindenben Isten akaratának.

Keresztes Szent János tanításának lényege az, hogy a lelki életben csak úgy van előrehaladás, ha a kereszttúton járunk együtt az Üdvözítővel. Csodálatos, hogy a „kis” Szent Teréz épp ennek a lelki útnak adja illusztrációját, életével erre teszi rá az igazság és a megtapasztaltság bélyegét. Viszont: bár önmegfigyelései, léleklátó és leíró készsége nagy névelődjenek rokonává teszik; vele találkozik írásainak lehelletszerű finomságában, kedves közvetlenségében: lelkivilága és belőle táplálkozó tanítása mégis sok különbséget mutat vele szemben. Mondhatnók úgyis, hogy stílusa az, mint Nagy Szent Terézé, de a tartalom más.

Nagy Szent Teréz a misztikus élmények *rendkívüli* jelenségeinek felülmúlhatatlan elemzője. Modern pszichológusok, a misztika teoretikusai hozzájárnak iskolába. A misztikus élményfokoknak, a belénköntött szemlélődésnek, az egyesülésnek, a lelki násznak sehol oly tökéletes rendszerezését és megkülönböztetését nem lehet találni, mint az ő műveiben. Ezen élmények kísérőjelenségeit: a látomásokat, elrívülést (exstasis) és elragadtatást (raptus) is oly finoman jellemzi, hogy művei, főleg önéletrajza a mai misztika lélektanának is kincsebányája. A „kis” Szent Teréz eredetisége vele szemben épp az, hogy ő a misztika „rendes” útján akar járni, azon, melyen minden „kicsi” lélek követheti őt; ez is ugyanoda vezet: a Jézussal való egyesülésig a szeretetben; de módszerei mások és főleg a rendkívüliségtől fázik; csodák, stigmák, szívsebzés, elragadtatások nem szegélyezik itt a „kis” lélek útját.

Nem mintha ezek a „kis” Szent Teréz életében teljesen hiányoztak volna, önéletrajzának elemzése nála is kimutatja az égi Jegyes e rendkívüli ajándékait; vannak látomásai, de nem sűrűen; inkább benső megvilágosodások, a kegyelem észrevétlenül gyulladó fényei derítik fel életútját. Vannak csodás események életében; gyermekkori betegségéből való gyógyulását maga is csodának tekinti; de mégsem ezeken van nála a hangsúly, hanem azokon a mások számára tán jelentéktelen kedveskedéseken, melyekkel az Úr őt elhalmozza, mikor imádságait meghallgatja.

Hogy a megátalkodott bűnös megtér az ő kérésére; hogy gyermekkori vágyai (pl. festeni szeretett volna) később váratlanul teljesednek. Hogy beöltözésekor fehér hó borítja a földet, mikor ő a havat annyira szereti. Hogy missziós vágyát azáltal is teljesítheti, hogy missziós-papok lesznek lelkitestvérei, akikért imádkozik és áldozatait felajánlja. Úgy érzi, vele szemben a jó Isten gyengédebb, mint a legdrágább édesanya. De ez a gyengédség azt is kívánja tőle, hogy lassankint örülni tudjon a rossznak, bajnak, hogy a keserű orvosságot lassan szürcsölve igya, hogy a testébe szúrt gombostűt, mivel társnője rosszul tűzte fel ruháját, benne hagyja. — Lelkét átjárja az isteni szeretet tüze, úgyhogy azt hiszi, meg kell hálnia tőle. De a szeretet okozta seb nem hagy külső nyomot szívéen, mint Nagy Szent Terézén. Stigmákat nem visel, pedig nálánál jobban kevesen egyesültek az Úr szenvedésével. Lelkében rendkívüli adományok tanyáznak; belelát novíciáinak szívébe, felismeri rejtett gondolataikat, azt mondja nekik, amire épp szükségük van. A Szentlélek

adományai fényesítik értelmét. Micsoda bölcseséggel szól pl. a hegyi beszédről, a felebaráti szeretet törvényéről, hogy megérti és gyakorolja Krisztus misztikus testének élet- és érzésközösségét! A próféták lelkével látja előre hivatását halála után is: hogy rózsákat fog hinteni az égből, hogy szentté fogják avatni. És mégis — ezeket vagy elrejtji, vagy fel se tűnnek; nővérei közül sokan nem (tudják, hogy a század legnagyobb szentjével élnek egy fedél alatt.

„A kicsiny lelkek útja.”

Az ő útja „a kicsiny lelkek útja”. Ezt ő maga így jellemzi:

„Mindig szent akartam lenni; bár fájdalom, mikor magamat a szentekkel hasonlítottam össze, azt találtam, hogy olyan különbség van közöttünk, amilyen van a felhőben álló hegyóriás és a porszemecske között, melyet az úton járók lábbal tapodnak.

„Azonban ez el nem csüggesztett és bensőmben így gondolkoztam: A jóságos Isten nem támaszthat bennem megvalósíthatatlan vágyakat; ha kicsi, ha törpe vagyok is, vágyódhatom, vágyódnom kell arra, hogy szent legyek. Magamat egy hajszálnyival sem tudom megnöveszteni. El kell tehát önmagamat viselnem számtalan tökéletlenségemmel együtt; de az égbe kell jutnom bármi áron, keresni fogok tehát egy biztos, egyenes és rövid utat; Egy utat, amely oda vezet, egy utat, melyen eddig még senki sem járt. A felfedezések korszakát éljük; most már nem kell az emeletre lépcső-

kön felmenni; a gazdagoknál beülünk a liftbe, egyet nyomunk a gombján — és fenn vagyunk, ó, mint szeretnék én is egy magasba ragadó erőt találni, mely az Úr Jézus karjaiba vezessen; mert oly kicsiny és gyenge vagyok, hogy a tökéletesség meredek begyét megmászni nem tudom.

„Akkor aztán átkutattam a szent könyveket, hogy nem akadok-e valahol az én vágyaim tárgyának nyomára; és azt találtam, hogy az örök Bölcsesség e szavakat intézi hozzám: Ha valaki kicsiny, jöjjön hozzám (Példab. 9., 4.). Odasimultam tehát szorosán a jó Istenhez, tudtam, hogy megtaláltam azt, amit oly vágyva kerestem...”

Ezért járt úgy a „kis” Szent Teréz a XX. század Egyházában, mint a tizenkétéves Jézus a templomban. Mindnyájan csodálkoztak és álmélkodva figyelnek rája, akik tanítását hallják és szép életét szívükben tartják.

De csak szenttéavatása után. Egyelőre még kilenc évig tartó szerzetes életéről, lelkiéletének külső keretéről kell szólnunk.

„Kolostorban.”

Teréz 1889 január 10-én öltötte magára a szerze[^] ruháját, ez által megkezdte a noviciátusi évet. Beöltözésén úgy érezte, Jézus elhalmozza figyelmével. Váratlanul hó esett ezen a napon; a természet vele együtt Öltött menyasszonyi köntöst magára. Erre a napra édesatyja is annyira felépült, hogy eljöhett a beöltözésre. Mily boldogan ölelte kis királynőjét, karmelita leányát

szívére! Áldozata teljes volt, Céline is bejelentette szándékát, hogy ő is karmelita lesz majd. A szent öreg nagy megtiszteltetést látott abban, hogy négy leányt nevelt a Kármel számára. A beöltöztetés után Teréz belépett a klauzúrába és azt többé el nem hagyta. A világ elhagyása a Kármelben nemcsak szimbólum. Ezután már csak a beszélőszoba rácsán át érintkezhetett — mindig rövid ideig — kinn maradt rokonaival és ismerőseivel. Megkapta a maga celláját. Kicsi kis szoba, ugyancsak kevés és nem nagy kényelmet adó bútorzattal. Kis hely, de számára ez a télen is fűtetlen szoba a legmelegebb otthon. Nappala és éjszakája az Úr közelében! A kolostor új épület volt. Alapítója, Szent Terézzől nevezett Genovéva anya még élt a zárdában. Életszentsége nagy hatással volt Terézre; szavaiból sokat tanult. Végrendeletként őrizte intését: „Békében és örvendezve szolgálj az Urat! Gondold meg, gyermekem, hogy a mi Istenünk a békesség Istene”. Amikor Genovéva meghalt, Teréz egy könnycseppet törült le a haldokló szeméről és ezt őrizte örökségképpen.

Ez a kolostor nem volt a művészetek tárháza, benső udvara sem volt az a földi paradicsom, mint annyi csodás chioistro a déli ég alatt. Egyszerűség, nagyvonalúság volt egyetlen dísze; kívül-belül kopasz falak; az udvaron nyitott árkádok. A kertben egy nagy kőkereszt. Ezt az egyszerű házat kellett annyi szép és szent életnek vonzóvá tenni, hogy a XX. század egyházának zarándokhelye lehessen. Erre is áll a zsoltáros szava: *Omnis gloria filiae regis ab intus*; a király leányának minden ékessége belülről van. Hogy anyyira megszépült, azt elsősorban Teréznek köszöni.

A zárda családjának anyja Teréz belépésekor Gonzága anya volt. Gondos, mindenre kiterjedt figyelme elöljáró, aki rendet tud tartani, észrevesz minden por-szemet és pókhálót és szó nélkül semmit sem hagy. Ami melegség volt benne, azt oly gondosan magába zárja, hogy a zárda lakói alig érzik sugárzását. Pedig a zárda lakói az egyforma fegyelem mellett is „kis lelkek”, de általában erős egyéniségek, akik a tökéletesedés útját úgy járják, hogy egymásnak elég alkalmat adnak nemcsak a szeretet, a testvéri boldog együttlét, hanem a türelem és önmegtagadás gyakorlására is. Teréz különben is gyermekkorától kezdve érzékeny lélek. Hogy küzd önmaga ellen, hogy ne szeretet és ellenszenv legyen kormányosa társnőivel szemben, hanem az Úr Jézus szeretete! Fölteszi magában: azokhoz lesz a legkedvesebb, akiket legkevésbé szívelhet természeti adottságaik miatt, ő a kis önmegtagadások híve, nem a nagy penitenciáké, a súlyos böjttöké, önsanyargatásoké. Mikor mosogatás közben az egyik nővér szemébe fröcsköli a szappanos vizet, hősiesen ott marad zokszó nélkül. Az ember azt hinné, hogy egy ilyen áldott lelkű, kedves teremtés mindenkinek elkényeztetett kedvence, pedig igazában hamupipőke-sors az övé.

Mesternője az angyalokról nevezett Mária nővér, valóságos szent volt, aki a karmelita aszkézis barnakenyerén nevelte novíciáit, köztük Terézt is. Tiszteletet fákasztott, de bizalmat már kevésbé. Teréznek meg kellett tanulnia a *munkát*; a zárda életében sokoldalú és sokféle munkára volt szükség. Takarítás, varrás, mosás, kerti és konyhai munka, betegápolás — adott bőségesen elfoglaltságot és a napirend az időt jól fel-

parcellázta, a kórus, a munka, az étkezés és a pihenés közt, A napi teher kemény igáját kellett viselnie Teréz gyenge szervezetének; pihenésre kevés volt az idő. Hogy ez a kemény élet mégis kedves volt, hogy a rideg cella drága otthon volt, azt az Úrra való állandó rá gondolás okozta. Azon csodálkozik Szent Teréz, hogy lehetett, hogy álmaiban oly ritkán foglalkozik az Úr Jézussal. Ezt a kis vallomását is örömmel hallgatjuk, mert belőle megismerjük a legrejtettebb titkot, egy szent apáca álmait. „Rendesen sűrű erdőről, illatos virágról, zuhogó patakról s a fenségesen, morajló tengerről álmodom. Igen gyakran bájos gyermekekkel játszadózom, hímes pillangót kergetek és csodás színpompájú, sosem látott madarakat dédelgetek. Amint látod, ha álmaim nem is nélkülözik a költői színezetet, — folytatja bájos humorral — még sincsen bennük egyetlen misztikus vonás sem.”

Ebből a vallomásból azt hinné az ember, hogy Teréz élete is misztikus vonások nélkül való, mint amilyeneknek álmait mondja. Ha valaki misztikusnak csak a lélek paradicsomi életét, a benső örömeit, az Istenneljárás boldogságát, az elragadtatásokat és az Úr Szívére borulás édességét gondolja, akkor lisieuxi Szent Teréz életében valóban kevés a misztika. Csak-hogy a misztika nemcsak lélekparadicsom, hanem vándorlás a sivatagban, az ígéretföldje felé, misztika nemcsak az Úr arcának dicsősége, a táborhegyi megvilágosodások, hanem az eltakart arcú Üdvözítő után való sóhajok keserűsége is. A misztikusok szívesebben járnak az Olajfák hegyén és a keresztúton, mint a megdicsőülés fényében. — Teréznek a misztikából épp ez

a rész jutott; a lelki szárazság, a nagy kísértések és a gyötrő szenvedések. Az ő hűséges jegyesét maga az Úr se kényeztette, mert oly erős szeretetre akarta nevelni, mely keményebb a koporsónál.

Noviciátusának éve már letelt, mégis várnia kellett fogadalma letevésére, elhalasztották azt 1890 szeptember 8-áig. Bármily buzgón készítette, díszítette erényvirágokkal menyasszonyi ruháját, lelke száraz maradt, elhagyatottnak érezte magát, „az Úr Jézus nagyon mélyen aludt lelke kis sajkájában”. Ezen a lelki szárazságon a lelkigyakorlatok se segítettek. Fogadalma előestéjén úgy érezte, hivatása merő álom, pusztá ködkép, a gonosz lélek el akarta vele hitetni, hogy a karmelita életmód nem neki való. Valami unszolta, hajtotta, hagyja el a zárdát. Szerencsére tudott magán segíteni. A mesternőnek tüstént feltárta benső vívódását. Ettől 'az alázatos vallomástól megnyugodott a lelke. A „fekete” elszaladt, mintha szentelt vízzel hajtották volna.

Fogadalma megtöltötte lelkét békével, mélyen át-érezte az Úr jegyeseinek méltóságát és mint „királynő” érvényesítette jogait mennyei Királyával szemben. Senkiről sem feledkezett meg, nem volt kisebb a vágya, minthogy „ezen a napon minden bűnös megtérjen a földön és minden lélek kiszabaduljon a tisztítóhely kínjaiból”.

A zárda nyugodt életében az előljáró-változások, betegségek és halálesetek jelentettek változatosságot. A napirend némiképp alkalmazkodik az évszakokhoz, a liturgikus év folyamához, az életmód azonban kemény marad. Legkeményebb a fűtetlen időszak. A normandiai hideg tél nem kíméli a karmelita zárdát és a Jézust

szerető szív melege nem hajtja el az éjszakák dermesztő hidegét. Van ugyan melegedőszoba, lefekvés előtt odamennek a nővérek. De míg Teréz a nyitott árkádos folyosón hazaér cellájába, megint félig fagyottan búvik takarója alá. Persze, eltitkolja, hogy nem bírja a hideget. Vele kivételt ne csináljanak.

Fogadalma után a zárda sekrestyése lesz és ez a foglalkozás nagyon kedves volt számára. Érinthette a szent edényeket és gondolhatta az oltár fehérneműjét. Kis diakónusnak képzelte magát és ez is fokozta buzgóságát, hogy szentebb legyen.

Súlyos influenza támadt rá az 1891. év végén a lisieuxi karmelita zárdára. A nővérek egymásután dőltek ágyra, Teréz a baj nem vett annyira erőt, két másik nővérral együtt talpon maradt és a sekrestyési teendők mellett résztvett a betegek ápolásában, a házi dolgok végzésében. A halál bőven aratott; elvitte az alperjelnőt és két nővért. A megpróbáltatás e napjaiban Teréz a mindennapi szent áldozásból meríti az erőt a fokozott munkához.

Ahogy gondja van a betegekre, úgy szórja szeretét övéire, azokra is, kik kint vannak, édesapjára, Céline-re. Nagy örömet okoz neki, hogy azokért imádkozhat és szenvedhet, kik a missziókban fáradoznak. Titkos, de soha teljesülő vágya, hogy egy missziós zárdába tegyék iát, hogy ő is közvetlenül foglalkozhasson a pogányokkal. Ha ez nem ás sikerül neki, talál az ő mélységes hite más módot: annyira átéli Krisztus misztikus testének élet- és érdeközösségét, hogy minden érdemszerző cselekedetét neki felajánlja a szeretet nagy áldozatával a lelkekért. Az Úr meg is hálálja neki nagy-

lelküségét. Édesatyjának szent halálát nagy gazdagodásnak érzi és Céline is megtalálja az utat a Karmelba.

„A jelöltek mesternője.”

Gonzága Mária anyát a perjelnői tisztségben 1893-ban Ágnes nővér váltotta fel, Teréz nővére és „kismamája”, ki húgát fiatalsága ellenére a zárda legfontosabb tisztségével, a novíciák mesternői tiszttel bízta meg. Úgy azonban, hogy cím szerint Gonzága Mária volt a magisztra, mellette azonban Teréz volt a jelöltek és novíciák igazi vezetője.

Akkor Teréz még alig volt 20 éves, fogadalmait is nemrég tette le, írásai még nem voltak ismereteseek. A perjelnő részéről mindenesetre merész lépés volt, hogy ily rendkívüli feladat elé állította Terézt. Utólag — könnyű igazolni a perjelnőt; mégsem mindennapi eset, hogy valakit a szenttéavatás igazoljon. Mert a „kis” Teréz nemcsak a zárdának lett mesternője, hanem az egész Egyházé.

Új hivatása lehetővé tette, hogy lelke gyöngyeivel másokat is gazdagítson, hogy azokat az adományokat, melyekkel a Szentlélek oly bőven elárasztotta, közvetlenül a zárda, közvetve a mai kor Egyháza számára gyümölcsöztesse. Terézt a természet is jó tehetséggel áldotta meg, jóeszű, gyorsan tanuló kislány volt az iskolában. De magasabb iskolákat nem járt, önműveléssel egészítette ki tanulmányait és a lelkiélet tudományát is a legjobb forrásokból, a Szentírásból, Krisztus Követéséből, Keresztes Szent János és Szent Terézia

műveiből sajátította el. Egyenest meglepő nagy olvasottsága, a Szentírás alapos ismerete. Még feltűnőbb, hogy oly mély meglátásai vannak a Szentírás értelmére vonatkozólag. Néha egészen új fényeket gyűjt, olyanokat, melyeket a lélektan — számbavéve fiatalságát, a szokott teológiai tanulmányok hiányát — nem tud máshova elkönyvelni, mint az intuíciók közé. Csodálatos, hogy hányszor találkozik a lelkiélet legnagyobbjaival, a hittudomány vezéreivel. Amit pl. a felebaráti szeretet mértékéről mond, hogy ennek igazi mértéke nem az önszeretet, hanem a Krisztusnak a szeretete mihozzánk, az önmagát testvéreiért teljesen feláldozó szeretet — ebben a meglátásban kevesen előzték meg és kevesen is követik. Írásai nem nagy terjedelműek, de ezek a katolikus irodalom legjava természetéhez tartoznak, melyek belső értékükben is, hatásukban is, vetekszenek Szent Ágoston, Szent Tamás, Bonaventura, vagy hogy kortársait említsük, Newman, és Prohászka legszebb műveivel. Megnyilatkozásai, melyeket növendékei emlékezetéből a zárda gyűjtött össze, az élethez való alkalmazkodás, egyéni felfogás, talpraesett, józan okosság és mélység szempontjából bátran állíthatók Canterbury Szent Anzelm, Szalézi Szent Ferenc, vagy Bosco Szent János hasonló tanításai mellé. Ezek pedagógiai remek. A természet adatainak finom felhasználása és alkalmazása a lélek útjainak feltárására, a természetfölötti világ megértésére oly bájos, költői formát nyer „kis” Szent Teréznel, hogy az olvasó lelkének zsenialitását és ihletését is kénytelen megtapasztalni. Ahogy lény, egyénisége a nőies eszményt a szentség heroizmusával párosítja, minden gondolatán, írásán,

tanításán az Istenből merített érett bölcsesség, a szívnek szívhez szóló jósága, a szeretet lelket izzásba hozó tüze jelentkezik. Bármit adjon intésként, bármit ajánljon, önmegtagadást, kereszthordást, tűrést: ahogy ő ajánlja, attól a fekete kenyérnek is édes lesz az íze, attól az evangélium igáját megint könnyűnek érezzük.

Tanítása sok-sok változatban állítja eléink a szent gyermekség útját. „Ha gyorsan akarunk haladni a szeretet útjain, maradjunk mindig kicsinyek”. Valaki nagy kísértésben fordult hozzá, nem bírt már vele. Azt felelte neki: bújjon ki alóla. „Hagyjuk a nagy lelkeket a felhők között repülni, ha dühöng a vész; nekünk kicsinyeknek csak az a teendőnk, hogy nyugodtan viseljük a zuhogó esőt. Ha kissé meg is áztunk, majd megszáradunk a szeretet napjának melegében”. Olyan találékony az ő életútjának alkalmazásában, hogy ebből, mint alapigazságból világítja meg a különféle helyzeteket.

Csodás igazságokat tud egyszerű dolgokon szemléltetni. A kaleidoszkóp pl. felkelti figyelmét, elemzi és ez a következő elmélkedésre ösztönzi: „A kaleidoszkópban a titkok titkának képét láttam meg. Amíg tetteink az isteni szeretet lángtengeréből fakadnak, addig a teljes Szentháromság — ezt jelképezi a kaleidoszkóp három tükördarabja — csodálatos fényt és ragyogást sugároz rájuk. Az Úr Jézus a kis nyíláson lesve néz bennünket, azon, mintegy önnönmagán szemléli tetteinket és úgy találja, hogy mindegyikük csodás szépségű. De ha elhagyjuk a mi középpontunkat, ha kilengünk a szeretet középpontjából, mit fog akkor látni? Széthulló forgácsot... értéktelen tetteket, semmitmondó gondolatokat”.

Aki a szentek lelkvilágát elemezni tudja, annak nem nehéz lisieuxi Szent Terézben meglátnia a Szentlélek adományainak, a bölcseségnek, értelemnek, tudásnak, tanácsnak ragyogását. A Szentlélek az ő mestere, a szentek iskolájában nőtt nagyra és okosodott kiskorától kezdve. Ezért tanulhatnak tőle a kicsi lelkek; de legtöbbet azok, akik magukat nagynak hiszik. Mert amit Szent Teréz tanít, az gyökeresen ugyanaz, mint a nyugati szerzetesség megalapítójának, Szent Benedeknek tanítása az alázatosságról. Ez a lelkiélet alapja, ez minden szentség sarkköve.

„A Jegyes közeledik.”

Az élő hitnek dolga, hogy miként a természetben fölismeri az Isten keze alkotását, éppúgy megérezze az egyéni és társadalmi élet menetén, a kis lelkek és a közösség történetében a gondviselő Isten keze járását. A hit legnagyobb próbája, a bibliai Jób a példa rá: megérezni az Isten jóságát, nemcsak az áldásban, hanem a szenvedésben is. Igazságosságát még könnyebben érzi az, akit bűnösként sújt; de az ártatlan szenvedését csak a keresztútját járó Krisztussal egyesült lélek tudja az Isten jóságának tulajdonítani.

Közben, 1896-ban megint örségváltás történt a lisieuxi Kármelban. Ágnes anyát a perjelnoi tisztségben Gonzága Mária váltotta fel. Ágnes anyának köszönjük Szent Teréz önéletírásának első kilenc fejezetét; Gonzága Mária perjelnőnek is feltárta lelke kincseit — igaz, sokkal tartózkodóbban — a 9., 10. fejezetben.

Ez a hattýúdala ennek az Isten szeretetében elhamvadt léleknek.,

Élete végéhez közeledik, maga is érzi, hogy Jegyese már hívja. Mi |az első jele ennek a hívásnak!?. Egy keményen végigbőjtölt nagybőjt nagyhetén, csütörtökön éjjel szerette volna az éjszakát végigvirrasztani a szent-sírnál. Erre azonban nem kapott engedélyt. Lefekszik éjfélkor, érezte, forró, habos ár tör az ajkáig. Azt hitte, meghal és szíve majd megrepedt a nagy örömtől. Mégis *legyőzi* kíváncsiságát, a lámpát eloltja. Reggel látja, hogy zsebkendője véres. Tüdővérzést kapott. Ez volt a jele annak, mint maga mondja, hogy 'Szerelmese már hívja. Nagypénteken érezte, meg ezt a hívást, mely olyan volt, mint a messze távol édes zsongása. Engedéllyel tovább folytatja a vezeklést, nagypéntek este megisméltődött ez a vérzés és Teréz boldog volt, hogy oly közeinek érezte az eget. De a húsvét nem hozott számára allelujás örömet, hanem visszalökte a lelki elhagyatottság koromsötét éjszakájába. Most kezdődött a nagy harc lelkében, a lélek sötét éjszakájának, ahogy Keresztes Szent János nevezi, a sötétebb része.

Eddig úgy volt, mint Kolumbus az óceánon; e világból csak a vizet látta, de az új világ áldott földjét minden érzékével megsejtette és szíve minden érzésével megszerette. És most vaksötét éj borult rája, nem látja már igazi hazája képét, minden szétfoszlott, minden elveszett. Kísértései vannak a hit és a remény ellen, a kétségbeesés gyötri.

„Mintha a sötétség alakot öltene s mintha ezer meg ezer hitetlen szólna belőle hozzám az elkárhozottak gúnykacajától kísérve:

„Te fényről, világosságról, egy szép, balsamillatos hazáról álmodozol; azt hiszed, hogy egykor tied lesz egészen és osztatlanul a gyönyörök Teremtője... nos hát, csak előre ... kapsz egy még sötétebb, még vigasztalanabb éjszakát: a megsemmisülés örök éjszakáját...”

Ebben a gyötrelmes, kínos lelki éjszakában kell gyújtogatni a hit és remény örökmécsesét, visszahívni a magát kinyilatkoztató Isten nagy bizonyosságát. Teréz vérével felírja egy lapra a Credót és azt a szívén viseli. Pihegő szívvel fut az Úr Jézushoz és fáradtan súgja neki: Hiszem az örök életet., E hitet kész vérével megpecsételni. Minden kísértésben ismétli: akarok hinni. A nagy próbát is felhasználja, hogy az Úr szeretetében és a testvéri szeretetben megerősödjék, hogy szíve végleg elszakadjon minden földi érzéstől. Szabaddá válik a lelke, nem fél már a hosszú szenvedéstől. Mindent elfogad az Úr kezéből.

Ebben az állapotában írja legidősebb nővérének, Máriának: „Az én vigasztalásom az, hogy itt e földön nincs vigasztalásom. Az Úr Jézus titkon, lopva oktat engem, a nélkül, hogy arcának szépségét megmutatná, a nélkül, hogy hangjának varázsos csengését meghallatná ...”

Május 10-én álmod lát, egy régi, szentség hírében elhunyt karmelita apáca, Jézusról nevezett Anna, aki a karmelitákat Franciaországba telepítette, jelenik meg neki álmában és megnyugtatja, szenvedése nem tart már sokáig és hogy az Úr meg van vele elégedve. Erre lelki gyötrelmei elmúltak, úgy érezte, Jézus parancsolt a viharak és nagy csendesség lőn. Szívének minden vágyát kitarja Jézus iránti szeretetből:

„Ó, ha én a Te papod lehetnék, Jézusom! Milyen gyöngéd szeretettel tartanálak két kezemmel, mikor ajkam titokzatos igéi levonnak az égből a földre!... Szeretnék a lelkekbe fényt, derűt és meleget árasztani, mint a próféták és doktorok. Ó, mint szeretném bejárni ezt a szomorú földet és hangos szóval hirdetni a Te nevedet és a pogányság éjjelébe besugározni a hit világát; bojtortjánt termő földjébe beleplántálni a dicsőség fáját, a Te szent keresztedet, ó én megfeszített, szerelmes jegyesem!... Hithirdető szeretnék lenni nemcsak addig, amíg az arasznyi élet tart, hanem az szeretnék lenni a világ kezdetétől fogva s az szeretnék lenni a világ végezetéig...” Mindenben hasonló kívánna lenni Mesteréhez. Mártírság vágya, hogy megostorozzák, keresztre feszítsék.

Végigélte lélekben a nagypéntek minden kínját, lelkén az Egyház nagypénteki könyörgéseinek orgonája zúg végig, úgy érzi, az Egyház Krisztus misztikus teste; benne minden tagnak megvan a feladata; de minden tag a szívből él. Ha az Egyháznak szíve nem volna, az apostolok nem hirdetnék többé az evangéliumot, a vértanúk nem ontanák többé vérüket. Ebben a szívben akar ő a szeretet lenni, a szeretet égő áldozata.

Megsejti, megmondja hivatását az égben: „A kis gyermek virágot fog hinteni, virágözönt fog hullatni”.

Engedelmisségét mindvégig gyakorolja. A betegápoló nővér azt tanácsolta neki, sétáljon naponta egy-egy negyedórát a kertben. Egyik délután alig tudott vánszorogni. Mégis folytatta sétáját. „Egy misszionáriusért sétálok. Arra gondolok, hogy ott messze messze egyikük talán kimerült az apostolkodásban,

hogy fáradságát enyhíthessem, felajánlom érte a jó Istennek az én fájdalमत, kimerültségemet.”

Szenvedését, kínját úgy el tudta rejteni, hogy a perjelnök sem vette eléggé észre. Valaki azt mondotta neki: „Azt mondják, még sosem szenvedett nagyon. Igaz ez?”

Mosolyogni kezdett és egy kis üvegre mutatott, melyben élénkpiros orvosság volt.

„Látja ezt a kis üveget? Azt hinné az ember, valami kitűnő szörp van benne; valójában pedig ez a legkeserűbb orvosságom. Nos, ez hű képe «létemnek: mások úgy látják, hogy mosollyal és derűvel van tele; azt hiszik, nektárt szürcsölgetek; pedig a keserűség kelyhét ürítgetem ...”

Július elején állapota válságos lett. Elvitték a betegszobába.

„A gerle szava hallatszik...!”

A betegszobában ott volt az a Szűzanya-szobor, mely valamikor a Martin-házban a kis Teréz szobáját ékesítette. Gyermekkori betegségében erre a szoborra nézett, mikor csodálatos látomásban megjelent neki a Szűzanya és meggyógyította. Élete nagyot fordult, de a Szűzanya most is mellette volt. Nagy vigasztalást okozott neki, hogy betegsége alatt jó ideig gyakran megáldozhatott. Aztán — augusztus 16-tól szeptember 30-ig ez is elmaradt; hányingerek gyötörték, nem áldozhatott

Nyugodtan készült már a halálra. Költői lelke túláradt a halál után való vágyakozástól.

*Szeretetből halni a legédesebb hálál:
Ez a vértanúság a szívembe talál.
Ó, szent kerubimok rajta, dalt zengjete,
Érzem, földi élttem végéhez közeleg ...
Szerelmes Jézusom, egyről álmodozók:
Szeretetből halok.*

Július 30-án felvette a szent kenetet is. Remélte, hogy az Úr hamar jön érte. Ügy várta, jöjjön már a Tolvaj, hadd vigye őt el magához az égbe. De az evangélium Tolvajja késett.

Mind világosabban megérezte jövő hivatását.

„Érzem, immár megkezdem hivatásomat betölteni; és az én hivatásom az, hogy úgy szerettessem meg másokkal a jó Istent, ahogy én szerettem őt, hogy másokkal is megismertessem az én kicsi ösvényemet. *Mennyei boldogságomban is jót akarok tenni a földön*”

Szeptember végefelé úgy elgyengült, hogy mozdulni se tudott. Ha beszéltek mellette, vagy ha csak suttoztak is, fájdalmat okozott neki. A mosoly azonban nem tűnt el ajkáról. Az egyedüllétet kívánta. Csak az Úrral akart együtt lenni; imádsága is leegyszerűsödött úgy, hogy csak ennyiből állt: Szeretlek Jézusom.

Halála előestéjén, szeptember 29-én — szárnyát csattogatva jött egy gerle a betegszoba ablakába. Búgva leült az ablakpárkányra. Megpihent egy kicsit, aztán hirtelen eltűnt. Teréznek két nővére,, Ágnes (Paula) és Céline ott voltak a betegszobában. Eszükbe

jutott az Énekek éneke: A gerlice szava hallatszik földünkön, kelj föl én barátném, galambom, Iszéken és jöjj, mert már a tél elmúlt.

Szeptember 30-án, csütörtökön hajnalban úgy érzi, elfogy a levegője. Tüdejét a vész már felemésztette. Ügy vágyott az ég üde levegőjére. Félhárom felé felült ágyában, írja Ágnes testvér, ezt már hetek óta nem tudta megtenni. Így kiáltott fel:

„Anyám, a kehely csordultig megtelt! Nem, sohasem hittem volna, hogy ennyit lehessen szenvedni... Csak abból tudom megmagyarázni, hogy végtelenül vágyom megmenteni a lelkeket”.

Néhány perc múlva azt mondta:

— Mindaz való, amit a szenvedésről írtam! Nem bánom, hogy a szeretetnek lettem áldozatává!

Délután félötkor megkezdődött a haláltusa. Bejöttek a nővérek. Teréz megszorította a feszületet. Néhány szót váltott még a perjelnövel, aztán a feszületre pillantott.

„Ó... szeretem öt. Uram, Istenem, nagyon szeretlek!”

Hirtelen visszahanyatlott, feje jobbra hajlott, mint a szűz mártírok feje, akik a bakó csapását várják... Majd felemelkedett, mintha titkos menyeyi hang hívná, két szeme ragyog és a Szent Szűz szobra felé révül.

Aztán lelke elröppent az égi hazába.

A nővérek pálmaágot tettek kezébe. A kolostorban pedig a Szent megkezdte *titokzatos* életét, működését, melynek valósága eddig leplezve volt. Egyik nővér hirtelen meggyógyult ideges fejbajából, volt aki ibolyaillatot érzett, volt, ki fénykoszorút vagy fénysugarat

látott a földről az égbe emelkedni. Ekkor 1897 szeptember 30-át írták.

Ez az életrajz úgy kezdődött, mint legenda; egészen korszerűtlen volt, ahogy a kis Teréz elindult életútjára, ahogy Rómán át a lisieuxi Kármelbe került. Azt hinné az ember, hogy a legenda olyan műfaj, melynek csak az eszméje igaz, a története nem. Lisieuxi Szent Teréz legendájában azonban az eszme is színigaz és a történet — hívebb, mint egy szemtanú riportja bármely egykorú eseményről. Igazságára a pecsétet nemcsak az Egyház tette rá, mikor e rövidéletű szentet, ki mindössze 24 évet élt, szokatlanul gyorsan, az egyházi Törvénykönyvnek a kanonizációs eljárásra vonatkozó időpontjait meg sem várva, 1923-ban boldoggá és 1925-ben szentté avatta; ennek a legendának igazságát hirdeti az a rózsaeső, mely szerte a világon milliókra hull csodák, imádságmeghallgatások, lelki megvilágosítások módjában, a kegyelemjárás szokott és szokatlan formáiban.